

FM: Kopbudžeta nodokļu ieņēmumu pieaugums pārsniedz ekonomikas izaugsmes tempu

Publicēts: 27.06.2018.

Konsolidētā kopbudžeta ieņēmumu spēcīgais pieaugums gada pirmajos piecos mēnešos noteica pēckrīzes gados augstākā pārpalikuma izveidošanos kopbudžetā. Minētajā periodā kopbudžetā tā apmērs bija 507,0 miljoni eiro un, salīdzinot ar 2017. gada attiecīgo periodu, palielinoties par 257,0 miljoniem eiro. Galvenokārt jāizceļ ieņēmumu kāpums pamatbudžeta līmenī, kur attiecīgi izveidojās pārpalikums 385,2 miljonu eiro apmērā jeb 252,7 miljonus eiro virs 2017. gada piecu mēnešu līmeņa. Arī speciālajā budžetā vērojams bilances uzlabojums, jo veidojies 16,8 miljonu eiro pārpalikums, pretstatā 2017. gada piecu mēnešu 24,5 miljoniem eiro deficītam. Savukārt pašvaldību līmenī, straujāk pieaugot izdevumiem, veidojies par 37,7 miljoniem eiro mazāks pārpalikums nekā pērn attiecīgajā periodā.

Ieņēmumu palielinājumu kopbudžetā būtiski ietekmēja augošās atmaksas no Eiropas Komisijas par Eiropas Savienības (ES) fondu projektu īstenošanu, palielinoties par 160,8 miljoniem eiro jeb 41,8%, salīdzinot ar 2017. gada pirmo piecu mēnešu periodu, kā arī nozīmīgais nodokļu un ne-nodokļu ieņēmumu kāpums. Kopbudžeta ieņēmumi šā gada piecos mēnešos veidoja 4 518,8 miljonus eiro, par 555,1 miljonu eiro jeb 14,0% pārsniedzot ieņēmumu apjomu 2017. gada attiecīgajā periodā. Jāatzīmē, ka maijā kopbudžeta ieņēmumi sasniedza vēsturiskā rekorda līmeni (1 055,6 miljonus eiro), pirmo reizi mēneša ietvaros pārsniedzot vienu miljardu eiro.

Kopbudžeta nodokļu ieņēmumi janvārī-maijā veidoja 3 452,8 miljonus eiro, par 291,2 miljoniem eiro jeb 9,2% pārsniedzot 2017. gada attiecīgā perioda nodokļu ieņēmumus. Sasniegtais nodokļu ieņēmumu pieaugums vērtējams kā ļoti augsts, pārsniedzot ekonomikas izaugsmes tempu. Līdzīgi novērotajam spēcīgajam nodokļu ieņēmumu kāpumam ievērojami palielinājušies arī ne-nodokļu ieņēmumi. Pārskata periodā ne-nodokļu ieņēmumi palielinājās par 94,8 miljoniem eiro jeb 35,4% un veidoja 362,3 miljonus eiro. Būtisko palielinājumu galvenokārt veidoja AS Latvenergo virspeļņas dividenžu iemaksa pamatbudžetā.

Jāatzīmē sociālās apdrošināšanas iemaksu (valsts speciālajā un pamatbudžetā) un akcīzes nodokļa ieņēmumu palielinājums, attiecīgi par 126,6 miljoni eiro jeb 14,4% un 39,8 miljoni eiro jeb 11,5%, ko galvenokārt ietekmēja attiecīgo nodokļu likmju palielināšana šogad. Akcīzes nodokļa ieņēmumu palielinājumu sekmēja arī patēriņam nodoto alkoholisko dzērienu, alus un degvielas apjoma kāpums. Labvēlīgā situācija ekonomikā (pirmajā ceturksnī 4,2% iekšzemes kopprodukta (IKP) pieaugums, salīdzinot ar 2017. gada 1. ceturksni) sekmēja atalgojuma līmeņa celšanos, tirdzniecības apjomu palielinājumu, kā arī privātā patēriņa kāpumu, nodrošinot pievienotās vērtības nodokļa (PVN) ieņēmumu palielinājumu par 74,6 miljoniem eiro jeb 8,9%, salīdzinot ar 2017. gada pirmo piecu mēnešu periodu. PVN ieņēmumu pieauguma temps ir augstākais pēdējo sešu gadu laikā. Savukārt taksācijas gada peļņas apmēra pieaugums pirms nodokļa aprēķināšanas, kas atspoguļojās iesniegtajās uzņēmumu ienākuma nodokļa (UIN) deklarācijās, jūtami sekmēja UIN ieņēmumu apjoma kāpumu. UIN ieņēmumi šā gada piecos mēnešos palielinājušies par 44,2 miljoniem eiro jeb 24,1%, salīdzinot ar 2017. gada janvārī-maiju.

Neskatoties uz augsto darba samaksas līmeni valstī (pirmajā ceturksnī 8,6% pieaugums salīdzinot ar 2017. gada 1. ceturksni), diferencētās iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) likmes piemērošana, kā arī neapliekamā minimuma un atvieglojumu palielināšana ievērojami ietekmēja IIN ieņēmumus, tiem šā gada piecos mēnešos samazinoties par 3,6 miljoniem eiro jeb 0,6%, salīdzinot ar attiecīgo periodu pērn.

Kopbudžeta nodokļu ieņēmumu plāns piecos mēnešos tika izpildīts par 99,4%. Ieņēmumu apjoms par 19,9 miljoniem eiro atpalika no budžetā plānotā apmēra. Galvenokārt jāizceļ PVN plāna neizpilde par 31,7 miljoniem eiro jeb 3,4%, ko ietekmēja augstais PVN atmaksu apmērs gada sākumā, kā arī lielāks faktiskais efekts no PVN likmes samazināšanas Latvijai raksturīgajiem augļiem un dārzeņiem. Tāpat mazāki nekā plānots bijuši IIN ieņēmumi, plāna neizpildei esot 27,1 miljonam eiro jeb 4,1%.

IIN plāna neizpilde gada pirmajos mēnešos saistīta ar tobrīd mazākiem IIN ieņēmumiem par izmaksātajām dividendēm no uzņēmumu iepriekšējo gadu uzkrātās peļņas nekā iepriekš tika plānots (uzņēmumi ietur nogaidošu pozīciju attiecībā uz lēmumiem par iepriekšējo gadu uzkrātās peļņas sadali, kamēr nav apkopoti rezultāti par UIN maksājumiem saistībā ar UIN režīma maiņu). Vienlaikus darba ņēmēju skaita pieaugums par 0,7%, kā arī iepriekšminētais darba samaksas kāpums un darbinieku skaita, kas saņem algu līdz 430 eiro, kritums par 24,7%, (salīdzinot šā gada aprīli ar pērnā gada attiecīgo mēnesi), liecina par pozitīvu atdevi no tādiem nodokļu reformas pasākumiem kā ēnu ekonomikas mazināšana un nodokļu administrēšanas uzlabošana. Attiecīgi pieaudzis arī to darbinieku skaits, kas saņem lielāku darba samaksu par minimālo algu.

UIN ieņēmumi plānu pārsniedza par 40,2 miljoniem eiro jeb 21,4%. Labie UIN ieņēmumi skaidrojami ar jau iepriekš pieminētajiem UIN deklarāciju datiem par uzņēmumu 2017. gada peļņas rādītājiem. Rezultātā uzņēmumi veic papildu iemaksas valsts budžetā. Jāatzīmē, ka citiem lielākajiem nodokļu veidiem, tai skaitā sociālās apdrošināšanas iemaksām, būtiskas novirzes no plāna pārskata periodā nav konstatētas.

Būtiski labāki nekā plānots ieņēmumi savukārt bijuši ne-nodokļu ieņēmumu grupā. Pamatbudžeta ne-nodokļu ieņēmumu plāns šā gada piecos mēnešos izpildīts par 140,6%, virsplāna ieņēmumiem veidojot 92,4 miljonus eiro. Ieņēmumi no dividendēm par valsts kapitāla izmantošanu plānoto pārsniedza par 74,6 miljoniem eiro jeb 63,4%. Plāna pārpilde saistīta ar AS Latvenergo iemaksāto dividendžu apmēru par iepriekšējo gadu nesadalīto peļņu. Būtiski plānu pārsnieguši arī ieņēmumi no Latvijai piešķirto emisijas kvotu izsolišanas, virsplāna ieņēmumi veidoja 5,0 miljonus eiro, bet plāns tika pārsniegts par 67,3%. Tāpat ne-nodokļu ieņēmumu pārpildi papildina vienreizējs maksājums – papildemisijas prēmija 22,4 miljonu eiro apmērā, kas ne-nodokļu ieņēmumu plānā netika plānota.

Konsolidētā kopbudžeta izdevumi janvārī-maijā bija 4 011,4 miljoni eiro, par 298,1 miljonu eiro jeb 8,0% vairāk nekā 2017. gada attiecīgajā periodā. Straujāk līdz ar aktīvu ES fondu projektu ieviešanu kāpuši kapitālie izdevumi, palielinoties par 36,0 miljoniem eiro jeb 18,0%, salīdzinot ar 2017. gada piecu mēnešu periodu. Subsīdiju un dotāciju izdevumi palielinājušies par 109,4 miljoniem eiro jeb 16,3%. Jāizceļ subsīdiju pieaugums elektroenerģijas lietotāju atbalstam, ierobežojot obligātās iepirkumu komponentes (OIK) maksājuma sadārdzinājumu, kā arī izdevumu pieaugums ES fondu projektu īstenošanai un subsīdiju pieaugums veselības nozarei, tostarp kompensējamo medikamentu apmaksai.

Šā gada piecos mēnešos, salīdzinot ar attiecīgo laika periodu pērn, palielinājums vērojams arī kārtējiem izdevumiem (par 54,2 miljoniem eiro jeb 6,4%) un sociālo pabalstu izdevumiem (par 68,5 miljoniem eiro jeb 5,8%). Kārtējo izdevumu kāpums nozīmīgākā apmērā vērojams pašvaldībās kā arī aizsardzības resorā, bet sociālo pabalstu izdevumi kāpuši līdz ar pensiju indeksāciju un vidējās apdrošināšanas iemaksu algas pieaugumu valstī, ietekmējot īstermiņa pabalstu apmēru.

Tikmēr izdevīgas procentu likmes valsts parāda apkalpošanai ļāvušas gada pirmajos piecos mēnešos samazināt procentu izdevumus kopbudžetā. Zemākas procentu likmes un veiksmīgas Valsts kases darbības rezultātā par 20,6 miljoniem eiro jeb 10,9% kopbudžetā samazinājušies procentu izdevumi. Arī 2018. gadam kopumā procentu izdevumi tiek prognozēti zemākā apmērā nekā pērn.

Jāatzīmē, ka gada nogalē, izdevumiem pieaugot straujāk gan valsts budžetā, gan pašvaldību budžetos, sagaidāms, ka kopbudžetā veidosies finansiālais deficīts. Atbilstoši Finanšu ministrijas (FM) aprēķiniem, kas iestrādāti Latvijas Stabilitātes programmā 2018.-2021. gadam vispārējās valdības budžeta deficīts 2018. gadā pēc Eiropas kontu sistēmas metodoloģijas prognozēts 0,9% no IKP (271,8 miljonu eiro) apmērā.

<https://www.fm.gov.lv/lv/fm-kopbudzeta-nodoklu-ienemumu-pieaugums-parsniedz-ekonomikas-izaugsmes-tempu>